

Osmanlı Bürokrasisinde Arapgir Doğumlu Memurlar (1819-1919)

Doç. Dr. Danyal TEKDAL

Kapak Fotoğrafı: George Djerdjian (19. yüzyılda Arapgir Merkez)

Doç. Dr. Danyal TEKDAL

OSMANLI BÜROKRASİNDE ARAPGİR DOĞUMLU MEMURLAR (1819-1919)

ISBN 978-625-6764-28-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Doç. Dr. Danyal TEKDAL

Çınar doğumlu olan yazar, ilk ve orta öğrenimini burada tamamlamıştır. Lisans eğitimini Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümünde tamamladıktan sonra sırasıyla Kastamonu, Bursa, Diyarbakır ve Denizli illerinde çeşitli okullarda öğretmen ve idareci olarak çalıştı. Yüksek Lisansını Dicle Üniversitesi'nde, Doktora eğitimini ise Pamukkale Üniversitesi'nde tamamladı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir. Yazar, Osmanlı taşra teşkilatı ile ilgili çeşitli sempozyumlara katılım sağlamış ve akademik dergilerde makaleleri yayımlanmıştır. Halen Osmanlı son dönemi taşra idaresi, şehir tarihi ve eğitimin modernleşmesi gibi alanlarda çalışmalarına devam etmektedir.

ORCID No: 0000-0002-7071-0548

ÖN SÖZ

Çalışmada Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılda gelişen bürokratik sınıfın merkezleşme politikasının da bir gereği olarak kayıt altına alınması ve bunlarla ilgili iş ve işlemlerin yasal çerçeveye oturtulması gayretlerinin Arapgir kazasındaki yansımaları ele alınmıştır. Bu çerçevede Arapgir doğumlu devlet memurlarının özlük bilgilerinin devlet yetkililerinin titiz bir çalışması sonucu kaydedildiği Sicill-i Ahvâl Defterleri çalışmamızda ana kaynak olarak kullanılmıştır. Zira memurların terceme-i hâl varakalarından üretilen bu kayıtlara zamanla güncel bilgiler de eklenerek daha zengin bir içerik meydana getirilmiştir. Eserde öncelikle sicill-i ahvâl kayıtları günümüz Türkçesine çevrilmiş daha sonra tablolara aktarılarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Osmanlı Arşivi'nden temin edilen sicillerin çevirisi yapılırken yerleşim yerleri, kurum ve kuruluş isimleri metindeki şekliyle verilmeye gayret edilmiştir. Nahiye/kaza merkezlerinin varsa bugünkü isimleri bağlı oldukları sancak/vilayet merkeziyle birlikte eklenmiştir. Metinlerde geçen Hicrî ve Rumî takvimlerin tamamı okuyucunun bugünle bağdaştırmasını kolaylaştırmak adına miladiye çevrilerek tablolara eklenmiştir. Memurların görev süreleri farklılık arz ettiğinden dolayı tablolardaki formatı oluşturan bölümlerin tamamını doldurabilecek içerik her memur için mümkün olmamış ve bir kısmı boş kalmıştır. Siciller dışında Osmanlı Arşivi'nde çalışmaya konu edilen memurlar hakkında değişik fonlarda kayıtlı belgelerden ve bu alanda yapılmış diğer çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmuştur. Giriş kısmında Arapgir'in tarihsel gelişim süreci ve idari gelişimine değinilmiştir. Birinci bölümde Sicill-i Ahvâl Komisyonu ve kayıtları hakkında özet bilgi paylaşılarak Ma'mûretülaziz'de komisyonun teşekkülü ve faaliyetlerine değinilmiştir. İkinci bölümde elde edilen bilgiler ışığında memurlar ile ilgili birçok açıdan değerlendirmeler yapılmıştır. Son bölümde ise -sicil kayıtlarının transkripsiyonunu vermek yerine- sicillerdeki içeriğin anlaşılmasını kolaylaştırmak adına ulaşılan bilgiler sadeleştirilmiş ve memurların ismi dikkate alınarak alfabetik sıraya uygun olarak tablolara aktarılarak paylaşılmıştır.

Eserin ortaya çıkış sürecinde desteklerini her zaman yanımda hissettiğim saygıdeğer annem Zübeyde TEKDAL ve babam Adem TEKDAL ile sevgili eşim ve değerli çocuklarım Ömer Faruk, Ayşe Sena ve Ali Erdem'e teşekkürü borç bilirim.

Doç. Dr. Danyal TEKDAL
ORCID No: 0000-0002-7071-0548

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
Tablolar Listesi	xiii
Grafikler Listesi	xvi
Kısaltmalar	xv
Giriş	1

1. BÖLÜM

SİCİLL-İ AHVÂL KOMİSYONU VE KAYITLARI HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME

Sicill-i Ahvâl Komisyonu ve Kayıtları Hakkında Genel Değerlendirme	7
--	---

2. BÖLÜM

ARAPGİR DOĞUMLU MEMURLAR HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Memurların Doğum Tarihleri ve Aile Durumları	15
Memurların Eğitim Düzeyleri ve Bildikleri Diller	24
Memurların Görev Durumları ve Diğer Sorumlulukları.....	29
Memurların Maaş Miktarı ve Yaşam Standartları.....	46
Memurların Ödül, Terfi ve Ceza Durumları	51

3. BÖLÜM

ARAPGİR DOĞUMLU MEMURLARIN BİYOGRAFİLERİ

Arapgir Doğumlu Memurların Biyografileri.....	67
Abdullah Mucib Efendi	68
Abdullah Sabri Efendi.....	69
Abdullah Şakir Efendi	71
Abdurrahman Efendi.....	72
Ahmed Efendi (Seyyid)	73
Ahmed Efendi.....	74
Ahmed Efendi.....	75
Ahmed Efendi (Hacı)	76
Ahmed Efendi.....	77
Ahmed Aziz Efendi.....	78
Ahmed Aziz Efendi.....	80
Ahmed Bilal Efendi.....	81
Ahmed Cemal Efendi	82
Ahmed Fevzi Efendi.....	83
Ahmed Hamdi Efendi	84

Ahmed Hamdi Efendi	85
Ahmed Hazım Efendi	87
Ahmed Hulusi Efendi	88
Ahmed Hulusi Efendi	89
Ahmed İzzet Efendi	90
Ahmed Kâşif Efendi	91
Ahmed Kenan Efendi	92
Ahmed Nazmi Efendi	93
Ahmed Nuri Efendi	94
Ahmet Refik Efendi	96
Ahmed Süleyman Efendi	97
Ahmed Şakir Bey.....	98
Ahmed Şerif Efendi.....	100
Ahmed Şevki Efendi.....	101
Ahmed Şükrü Efendi	102
Ahmed Şükrü Efendi (Hacı).....	103
Ahmed Tevfik Efendi.....	104
Ahmed Ziver Efendi	105
Ahmed Ziver Efendi	106
Ali Ağa	107
Ali Necib Efendi	109
Ali Remzi Efendi	110
Ali Remzi Efendi	111
Ali Rıza Efendi.....	112
Ali Rıza Efendi.....	113
Ali Rıza Efendi.....	114
Ali Rıza Efendi.....	116
Ali Rıza Efendi.....	117
Ali Rıza Efendi.....	118
Ali Saib Efendi	119
Ali Şefik Efendi.....	120
Arakil Gözübüyükyan Efendi	121
Avadis Efendi	122
Avadis Efendi	123
Bedros Sezai Efendi.....	124
Bekir Efendi	125
Bekir Aziz Efendi	126
Bekir Sıdkı Efendi	127
Bekir Sarım Efendi.....	128

Bogosyan Efendi.....	129
Bogos Parnasyan Efendi.....	130
Dikran Efendi.....	131
Drakopyan Mardiros Efendi.....	132
Eyüb Sabri Efendi.....	133
Eyüb Sabri Efendi.....	135
Fevzi Efendi.....	136
Feyzi Efendi.....	137
Feyzullah Ağa (Çürükoğlu).....	138
Halil Efendi.....	139
Halil Halim Efendi.....	140
Halil Remzi Efendi.....	141
Hasan Efendi.....	142
Hasan Efendi.....	143
Hasan Efendi.....	144
Hasan Celaleddin Efendi.....	145
Hasan Hüseyin Avni Bey.....	146
Hasan Hüsrev Efendi.....	148
Hasan Kamil Efendi.....	149
Hasan Nuri Efendi.....	150
Hasan Nusret Efendi.....	152
Hasan Rıfki Efendi.....	153
Hasan Rüşdi Ağa.....	154
Hasan Şerif Efendi.....	155
Hüseyin Ağa.....	156
Hüseyin Efendi.....	157
Hüseyin Avni Efendi.....	158
Hüseyin Avni Efendi.....	159
Hüseyin Hami Efendi.....	161
Hüseyin Hayri Efendi.....	162
Hüseyin Hüsnü Efendi.....	163
Hüseyin Hüsnü Efendi.....	165
Hüseyin Hüsnü Efendi.....	166
Hüseyin Hüsnü Efendi.....	167
Hüseyin Hüsnü Efendi.....	168
Hüseyin Münir Bey.....	169
Hüseyin Osman Efendi.....	171
Hüseyin Rüşdü Efendi.....	172
Hüseyin Vasfi Efendi.....	174

Hüseyin Zihni Efendi	175
Hüsreveddin Efendi	176
İbrahim Efendi	178
İbrahim Efendi	179
İbrahim Edhem Ağa (Seyyid).....	180
İbrahim Edhem Efendi.....	181
İbrahim Edhem Efendi.....	183
İbrahim Edhem Efendi.....	185
İbrahim Edhem Efendi.....	186
İbrahim Hakkı Efendi.....	187
İbrahim Halil Efendi.....	188
İbrahim Şahin Bey	189
İsmail Hakkı Efendi	190
İsmail Hakkı Efendi	191
İsmail Hakkı Efendi	193
İsmail Hayri Efendi	194
İzzet Bey	195
İzzet Efendi.....	196
Karabet Borsomyan Efendi.....	197
Karabet İcyan Efendi	198
Kigork Zirekyan Efendi	199
Leon Murad İpçiyen Efendi.....	200
Mahmud Efendi (Hacı)	202
Mahmud Efendi.....	203
Mahmud Enver Efendi	204
Mehmed Ağa.....	206
Mehmed Efendi.....	207
Mehmed Efendi	208
Mehmed Efendi.....	209
Mehmed Efendi.....	210
Mehmed Efendi	211
Mehmed Efendi.....	212
Mehmed Ahrar Efendi.....	213
Mehmed Ali Ağa	214
Mehmed Ali Efendi.....	215
Mehmet Ali Efendi.....	216
Mehmed Ali Efendi.....	217
Mehmed Bahaeddin Efendi	218
Mehmed Behcet Efendi	219

Mehmed Celal Efendi	221
Mehmed Celal Efendi	222
Mehmed Cemal Efendi.....	223
Mehmed Cemaleddin Azmi Bey.....	224
Mehmed Derviş Efendi	226
Mehmed Durak Efendi.....	227
Mehmed Emin Efendi	228
Mehmed Emin Efendi	229
Mehmed Emin Efendi	230
Mehmed Emin Efendi	231
Mehmed Fikri Efendi.....	232
Mehmed Hadi Efendi	233
Mehmed Halid Efendi	235
Mehmed Hamdi Efendi.....	236
Mehmet Hamdi Efendi.....	238
Mehmed Hamdi Efendi.....	239
Mehmed Hasib Efendi.....	241
Mehmed Hayri Efendi	242
Mehmed Hikmet Efendi.....	244
Mehmed Hilmi Efendi.....	245
Mehmed Hulusi Efendi	247
Mehmed İzzet Efendi.....	248
Mehmed Kamil Efendi	249
Mehmet Kâşif Efendi	250
Mehmed Mevlüd Efendi.....	251
Mehmed Nazif Efendi.....	252
Mehmed Nedim Efendi.....	253
Mehmed Nuri Efendi (Hacı).....	254
Mehmed Nuri Efendi.....	256
Mehmed Nuri Efendi.....	257
Mehmed Nuri Efendi (Hacı).....	258
Mehmed Raşid Efendi	259
Mehmed Raşid Efendi	261
Mehmed Refik Efendi.....	263
Mehmed Refik Efendi.....	264
Mehmed Rifat Efendi.....	265
Mehmed Rüşdü Efendi.....	266
Mehmed Rüşdü Efendi.....	267
Mehmed Rüşdü Efendi.....	269

Mehmed Sabri Efendi	270
Mehmed Sadık Efendi	271
Mehmed Şaban Efendi.....	272
Mehmed Şakir Efendi	273
Mehmed Şakir Efendi	275
Mehmed Şerif Efendi.....	276
Mehmed Şevket Bey.....	277
Mehmed Şevket Efendi.....	278
Mehmed Şevket Efendi.....	279
Mehmed Şevki Efendi.....	280
Mehmed Tahir Efendi (Hacı)	282
Mehmed Tahir Efendi.....	283
Mehmed Tahir Efendi.....	284
Mehmed Tahir Efendi.....	285
Mehmed Talib Efendi	286
Mehmed Tefvik Efendi	287
Mehmed Tefvik Efendi	288
Mehmet Vasfi Efendi	289
Mehmed Yünni Efendi	290
Mehmed Zinnun Efendi (Hacı).....	291
Mustafa Ağa	292
Mustafa Efendi.....	293
Mustafa Efendi.....	295
Mustafa Efendi.....	296
Mustafa Efendi.....	297
Mustafa Efendi.....	298
Mustafa Akif Efendi	299
Mustafa Cavid Efendi	300
Mustafa Fehmi Efendi.....	301
Mustafa Fehmi Efendi.....	303
Mustafa Halim Efendi.....	304
Mustafa Hamdi Efendi.....	306
Mustafa Hilmi Efendi	307
Mustafa Hayri Efendi.....	308
Mustafa Hulusi Efendi.....	309
Mustafa İhsan Efendi	310
Mustafa Kadri Efendi.....	311
Mustafa Nuri Efendi	313
Mustafa Rasim Efendi.....	314

Mustafa Reşid Efendi.....	315
Mustafa Suzi Efendi.....	317
Neşet Agob Tevekkülyan Yakub Efendi.....	318
Numan Efendi.....	320
Numan Hilmi Efendi.....	322
Nuri Ağa.....	323
Nüzhet Efendi.....	324
Osman Efendi (Hacı).....	325
Osman Fevzi Efendi.....	326
Osman Hicabi Efendi.....	327
Osman İsmet Efendi.....	329
Osman Nuri Efendi.....	330
Osman Nuri Efendi.....	331
Osman Nuri Efendi.....	333
Osman Nuri Efendi.....	334
Osman Nuri Efendi.....	335
Osman Nuri Efendi.....	337
Osman Nuri Zihni Efendi.....	338
Osman Reşad Bey.....	339
Osman Rifat Efendi.....	340
Ömer Efendi.....	342
Ömer Cemal Efendi.....	343
Salih Cazim Efendi.....	344
Salih Zeki Efendi.....	345
Süleyman Efendi.....	346
Süleyman Efendi.....	347
Süleyman Faik Efendi.....	348
Süleyman Hakkı Efendi.....	349
Süleyman Lütfi Efendi.....	350
Süleyman Rafet Efendi.....	351
Süleyman Sakıp Efendi.....	352
Süleyman Sırrı Efendi.....	353
Süleyman Şakir Bey.....	354
Şevket Efendi.....	355
Tanil Zihni Efendi.....	356
Yahya Dursun Efendi.....	357
Yusuf Kenan Efendi.....	358
Yusuf Kenan Efendi.....	359
Yusuf Kenan Efendi.....	361

Yusuf Kenan Efendi.....	362
Yusuf Said Efendi.....	363
Yusuf Ziya Ağa.....	364
Yusuf Ziya Efendi (Hacı).....	365
Yusuf Ziya Efendi	366
Yusuf Ziya Efendi	368
Yusuf Ziya Efendi	369
Sonuç	371
Kaynakça	373
Ekler.....	377
Dizin	391

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Arapgir Kazasının 1832 ile 1914 Yılları Arasındaki Nüfusu	4
Tablo 2. Arapgir Kazasında Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar	4
Tablo 3. Arapgir Kazası İdare Meclisi Başkan ve Üyeleri (1882-1883).....	5
Tablo 4. Ma'mûretülaziz Vilayeti Sicill-i Ahvâl Memurin Komisyonu Görevlileri.....	10
Tablo 5. Arapgirli Ünlü Şahsiyetler	13
Tablo 6. Ma'mûretülaziz Merkez Sancağı ve Bağlı Kazalarında Doğmuş Memur Sayıları ile 1880 Yılı İtibariyle Nüfus Dağılımı	14
Tablo 7. Memurların Toplam Yaşam Süresi	16
Tablo 8. Memurların ve Babalarının En Çok Kullandığı İsimler	20
Tablo 9. Memurların Kullandığı Lakaplar	21
Tablo 10. Memurların ve Babalarının Kullandığı Ünvanlar	23
Tablo 11. Memurların En Son Okuduğu Okullar	25
Tablo 12. Yemin Etmiş Olan Memurlar	30
Tablo 13. Memurların Emeklilik Durumları ve Ailelerine Tahsis Edilen Maaşlar	34
Tablo 14. Memurların Son Aldıkları Maaşlar ve Emekli Maaşları	36
Tablo 15. Askerlik Hizmetini Yapmış Olan Memurlar	44
Tablo 16. Ma'mûretülaziz Vilayeti ve Arapgir'de Görevli Memurların Maaş Durumları.....	46
Tablo 17. 1891-1895 Yıllarında Arapgir ve Malatya'da Ev, Bağ, Bahçe, Değirmen, Dükkân ve Diğer Eşya Fiyatları ile Kira Bedelleri.....	49
Tablo 18. Rütbe, Madalya, Nişân ve Paye Alan Memurlar	51
Tablo 19. Soruşturma Neticesinde Görevine Son Verilmiş Memurlar	55

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Memurların Doğum Tarihine Göre Dağılımı	15
Grafik 2. Memurların Baba Meslekleri.....	18
Grafik 3. Memurların ve Babalarının Kullandıkları İsim Sayısı.....	19
Grafik 4. Memurların Okuduğu Okullar.....	24
Grafik 5. Memurların Okuyup Yazdığı/Konuştugu/Aşına Olduğu/Anladığı Diller ..	27
Grafik 6. Memurların İlk Göreve Başladıkları Yerleşim Birimi İsimleri.....	31
Grafik 7. İstanbul'da Göreve Başlayan Memurların İlk Göreve Başladıkları Kurumlar	32
Grafik 8. Arapgir'de Göreve Başlayan Memurların İlk Göreve Başladıkları Kurumlar	33
Grafik 9. Mülazemet Sürecine Tâbi Tutulan ve Tutulmayan Memurlar.....	40
Grafik 10. Memurların Mülazemete Tâbi Tutuldukları Yerleşim Birimleri.....	42
Grafik 11. Memurların Göreve Başlama Yaşı	43
Grafik 12. Memurların En Kıdemli Dönemindeki Maaş Durumu	48

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
ev.	Çeviren
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	Editör
İA	İslam Ansiklopedisi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
S.	Sayı
SVM	Salnâme-i Vilâyet-i Ma'mûretülaziz
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu